

ONDER DE LOEP

BOSBEEK- EN WEIDEBEEKJUFFER

In juni nemen we twee bijzonder mooie waterjuffers onder de loep: de Bosbeekjuffer (*Calopteryx virgo*) en de Weidebeekjuffer (*Calopteryx splendens*). De vlucht van de mannetjes van deze soorten is opvallend en doet door de relatief langzame vleugelslag en donkere vleugels aan het patroon van een vlinder denken (DIJKSTRA & LEWINGTON, 2006). De Bosbeekjuffer was begin jaren tachtig van de vorige eeuw bijna uit Limburg verdwenen, en ook de Weidebeekjuffer kende een forse afname (Bos & WASSCHER, 1997). Dit werd veroorzaakt door de sterke achteruitgang van de waterkwaliteit in die jaren en cultuurtechnische ingrepen in beken (HERMANS, 1990). De grote inspanningen in de laatste decennia om de waterkwaliteit en natuurlijke morfologie van de beken te verbeteren hebben inmiddels hun vruchten afgeworpen. De Weidebeekjuffer komt tegenwoordig algemeen in Limburg voor en ook de Bosbeekjuffer herstelt zich (Bos & WASSCHER, 1997).

De Weidebeekjuffer komt voor bij tamelijk zuurstofrijke en onbeschaduwde beken en rivieren. Doordat de Weidebeekjuffer zwervgedrag vertoont is hij ook ver buiten de voortplantingsgebieden te vinden en daardoor zelfs regelmatig in tuinen aan te treffen (Bos & WASSCHER, 1997). De Bosbeekjuffer is veel malen zeldzamer (Bos & WASSCHER, 1997). Dit heeft te maken met de stringenter habitat-eisen van deze soort, met name wat betreft de waterkwaliteit (HERMANS, 1990). De Bosbeekjuffer komt voor bij koele zuurstofrijke heldere beekjes met veel schaduw. Recente waarnemingen tonen dat de soort in het uiterste zuiden van Limburg voornamelijk langs de Gulp en de Geul [figuur 1] voorkomt. In Midden-Limburg kan de soort met name worden aangetroffen langs de Roode Beek bij de Meinweg en in de omgeving van Weert. Er zijn maar enkele waarnemingen uit Noord-Limburg bekend (Waarneming.nl, geraadpleegd 10 mei 2018). Beide waterjuffers vliegen vanaf mei tot begin augustus (Bos & WASSCHER, 1997).

Hoewel Bosbeek- en Weidebeekjuffer veel op elkaar lijken zijn met name de mannetjes goed uit elkaar te houden. Het mannetje van de Bosbeekjuffer heeft vrijwel geheel donkerblauwe metaalglanzende vleugels [figuur 2]. Bij het mannetje van de Weidebeekjuffer is de vleugel ongeveer voor de helft donkerblauw en aan de

FIGUUR 1

Het Boven-Geuldal in de buurt van Epen is een geschikte plek om beide soorten beekjuffers waar te nemen (foto: Olaf Op den Kamp).

basis en bij de top doorzichtig [figuur 3]. De Bosbeekjuffer heeft daarnaast ook bredere vleugels. Dit onderscheid is in vlucht niet altijd even goed te zien, dus wacht tot de beekjuffer stil gaat zitten en kijk dan goed. Beide mannetjes hebben een metaalglanzend blauw lichaam van 45-49 mm lang (Bos & WASSCHER, 1997).

De vrouwtjes van beide soorten zijn minder spectaculair gekleurd en moeilijker te onderscheiden. Het vrouwtje van de Bosbeekjuffer heeft een metaalglanzend groen lichaam, met bruin tot bruingroen

FIGUUR 2

Bosbeekjuffer (*Calopteryx virgo*), man (foto: Martin van Wijk).

FIGUUR 3

Weidebeekjuffer (*Calopteryx splendens*), man (foto: Olaf Op den Kamp).

▲ FIGUUR 4

*Bosbeekjuffer (Calopteryx virgo), vrouw.**Inzet: positie pseudoptero stigma (foto: Martin van Wijk).*

▲ FIGUUR 5

*Weidebeekjuffer (Calopteryx splendens), vrouw.**Inzet: positie pseudoptero stigma (foto: Martin van Wijk).*

doorschijnende vleugels [figuur 4]. Het vrouwtje van de Weidebeekjuffer heeft groen tot groenbruin gekleurde vleugels, waarbij de achtervleugel vaak wat donkerder is dan de voorvleugel [figuur 5]. Onderscheid op basis van deze kenmerken is erg lastig. Een duidelijker kenmerk is de ligging van het pseudoptero stigma. Dit is een lichtgekleurd vlekje bij de top van de vleugels, dat alleen bij de vrouwtjes voorkomt. Bij de Bosbeekjuffer ligt dit vlekje vóór de afronding van de vleugeltop [inzet figuur 4], bij de Weidebeekjuffer ligt dit bij het begin van de vleugeltop-afronding [inzet figuur 5] (Bos & WASSCHER, 1997). Ook dit onderscheid is lastig te maken, met name in vlucht, ga daarom altijd op zoek naar mannetjes.

Voer uw waarnemingen van de Bosbeekjuffer en Weidebeekjuffer, bij voorkeur met foto, in via Waarneming.nl. Ook kunt u uw foto's met GPS-gegevens sturen naar het e-mailadres: natuurbank@nhgl.nl. Tevens kunt u via dit adres contact opnemen wanneer u vragen heeft over het invoeren van waarnemingen. Wij verloten een

Veldshop.nl cadeaubon ter waarde van 20 euro onder de deelnemers. Volg voor meer informatie over de Bosbeekjuffer, Weidebeekjuffer en de bekendmaking van de winnaar de Facebookgroep: www.facebook.com/groups/onderdeloop.

Martine Lemmens

Literatuur

- Bos, F. & M. WASSCHER, 1997. Veldgids libellen. Stichting KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- DIJKSTRA, K.-D.B. & R. LEWINGTON, 2006. Field guide to the dragonflies of Britain and Europe. British Wildlife Publishing, Dorset.
- HERMANS, J.T., 1990. Libellen langs de Zuidlimburgse beken. Natuurhistorisch Maandblad 79(3/4): 62-63.

RECENT VERSCHENEN

Waal, R.W. de, R.J. Bijlsma, R. Hessel, P.W.F.M. Hommel, J. Kros, H.T.L. Massop & G.J. Noij, 2017. Noodzaak en lokalisering van bufferstroken rond Natura 2000-gebieden in het Heuvelland

Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren, Driebergen (126 pp.). OBN-rapport nr. 2017/OBN217-HE. U kunt het rapport als pdf-bestand ophalen van internet via de internetpagina www.natuurkennis.nl onder 'Publicaties' en vervolgens 'Heuvelland'. Deze uitgave kan ook per e-mail (adres: info@vbn.nl) worden besteld bij de VBNE onder vermelding van code OBN2017/217-HE en het aantal gewenste exemplaren.

In de Natura 2000-gebieden in de heuvels van Zuid-Limburg worden habitattypen en andere natuur-

waarden op hellingen grenzend aan landbouwpercelen plaatselijk beïnvloed door erosie en toestroom van voedselrijk water en bodemmateriaal. Hierdoor neemt verruiging toe en nemen de kansen voor behoud en uitbreiding van karakteristieke soorten af. In de studie worden vier vormen van erosie die kunnen optreden onderscheiden en nader

beschreven. Bufferzones kunnen deze negatieve invloed in potentie beperken. In het rapport wordt ook beschreven hoe de instroom van afspoelend bodemmateriaal in beeld kan worden gebracht en welke maatregelen kunnen worden ingezet om die instroom te voorkomen of te beperken. Met behulp van een GIS-analyse zijn risicopunten met een (zeer) hoge gevoeligheid voor erosie rondom Natura 2000-gebieden in beeld gebracht. Aansluitend worden bouwstenen gepresenteerd voor het systematisch en op detailniveau in kaart brengen van erosie- en sedimentatieprocessen. Verder komen maatregelen, beheervormen en vormen van landgebruik aan bod die kunnen worden toegepast om negatieve effecten van bodemerosie tegen te gaan. Het onderzoek

heeft zich beperkt tot effecten op droge graslanden, ruigten en bossen op hellingen in het Heuvelland. Een aantal veelgebruikte vaktermen wordt toegelicht in een bijlage.

Wie zijn rapport, boek, etc. opgenomen wil zien in deze rubriek kan een literatuurverwijzing met een korte inhoudsbeschrijving en bestelwijze opsturen naar de redactie o.v.v. 'recent verschenen'. De publicaties moeten betrekking hebben op voor Limburg relevante onderwerpen. De meeste in deze rubriek besproken rapporten kunnen worden ingezien bij het bureau van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. Graag even van te voren bellen of iemand aanwezig is (tel. 0475-386470).

GUIDO VERSCHOOR